

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ЩОДОМОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ МЕДІАЦІЇ ПІД ЧАС ВРЕХІТ

23 червня 2016 р. під час референдуму громадяни (піддані) Сполученого Королівства з невеликою перевагою голосів висловилися за вихід своєї держави із Європейського Союзу (ЄС). Невдовзі новий британський уряд на чолі з прем'єр-міністром Терезою Мей підтвердив це рішення. Вже 29 березня 2017 р. Велика Британія повідомила Європейську Раду про свій намір покинути ЄС у відповідності зі ст. 50 Договору про Європейський Союз. 29 квітня 2017 року Європейська Рада, що складається з глав держав та урядів 28 країн ЄС, прийняла низку політичних ке-

¹ Аспірантка кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

рівних принципів, які визначили основу для переговорів та загальні позиції та принципи ЄС¹.

Датою, з починаючи з якої відбудуватиметься новий відлік часу для Британії, є 29 березня 2019 р. о 19.00 за місцевим часом. Після цього настає «перехідний період», який триватиме 21 місяць, до 31 грудня 2020 р., який повинен підготувати усіх до нового пост-Вгехіт режиму між Великобританією та ЄС. Впродовж перехідного періоду, як прагнув ЄС, вільний рух (робітників, товарів, послуг, капіталів) буде продовжуватися. Сполучене Королівство зможе укласти свої власні торгові угоди – хоча вони не зможуть вступити в силу до 1 січня 2021 року.

Очевидно, що процес виходу супроводжується великою кількістю переговорів, метою яких є узгодження позицій сторін щодо майбутніх взаємин. Одночасно Великобританія змушена укласти сотні нових договорів з третіми сторонами, міжнародними організаціями та потенційно самим ЄС. І, звичайно, що складність завдань, які стоять перед сторонами, зумовлює пошук різноманітних засобів, які покликані полегшити досягнення взаємно вигідних рішень.

Серед таких засобів, які пропонувалися ще на самому початку процесу, називали і «посередництво» (mediation).

Термін «медіація» частіше використовується для позначення одного із способів альтернативного вирішення спорів за участю посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту.

В міжнародному публічному праві, де основними суб'єктами залишаються держави, така діяльність в рамках відносин, пов'язаних із мирним вирішенням міжнародних спорів, частіше отримує назву «посередництво» (в українському варіанті). Проте в зарубіжній літературі посередництво в міжнародному публічному праві називають саме «медіацією» (тобто не надають йому якогось спеціального значення). Посередництво є досить давнім механізмом, який використовується для

¹ Основні три питання, щодо яких в першу чергу необхідно було досягти згоди, це – борг Сполученого Королівства Союзу, кордони Північної Ірландії, доля громадян Британії, що живуть у інших країнах ЄС та громадян ЄС, що мешкають у Великій Британії.

врегулювання міжнародних конфліктів, пов'язаних з різноманітними в тому числі і політичними питаннями [3–8; 9, с. 195].

Розробка та реалізація індивідуального медіаційного процесу для вирішення складного міжнародного питання розглядається як певний виклик. Випадок Brexit поміж інших традиційних способів, які використовуються для врегулювання проблем міждержавного характеру, також може потребувати і залучення посередників. І хоча, в умовах виходу Великої Британії із ЄС мова йде не про спір, а радше про складну ситуацію, яка потенційно може мати наслідком конфлікт, медіація може стати додатковим і досить ефективним інструментом узгодження воль усіх учасників.

Слід звернути увагу на потенційні можливості медіації під час Brexit. Тому варто коротко зупинитися на деяких ключових моментах, що дають уявлення про її сутність та зміст.

Медіація в рамках Brexit – це переговори, які можуть відбуватися із залученням нейтральної сторони, яка не має повноважень щодо прийняття рішень [1, с. 143]. Медіація в рамках Brexit – є надзвичайно різноманітним та гнучким процесом. Посередництво може бути спрямоване, як на узгодження взаємних інтересів, так і на правову сторону питання. [2, с.60] Воно може відбуватися на різних етапах, як у рамках пленарних засідань, так і в приватних перемовинах, які іноді називають «посередництвом в спілкуванні» [2, с. 61]. Медіація може бути спрямована як на всеосяжне врегулювання ситуації, так і обмежуватися окремими, конкретними питаннями. Посередництво може спрямовуватися як на прийняття обов'язкових рішень або укладення угод, або зосереджуватися винятково на самоосмисленні та трансформації [2, с. 61]. Тому важливого значення набуває цілеспрямована розробка процесу посередництва, який, враховуючи специфіку ситуації та інтереси сторін, повинен забезпечити найкращу форму можливого врегулювання питання.

Як показує практика Brexit здійснюється через низку дуже складних переговорів, в яких беруть участь багато учасників (сторін), і їхні інтереси дуже різні. Одночасно ці учасники самі по собі не є монолітними, і переважно складаються з багатьох зацікавлених сторін, іноді з надзвичайно різноманітними інтересами. Наприклад, вирішення питань співробітництва і торгівлі між ЄС та Великою Британією міститиме тисячі питань, які зачіпають інтереси великої кількості суб'єктів. Очевидно, що

допомога нейтрального посередника у врегулюванні цих питань, могла б бути неоціненною.

Дизайн медіації Brexit міг би спиратися на багато історичних прикладів вирішення міжнародних економічних або політичних конфліктів, в яких було успішно використано певну форму нейтральної сторонньої переговорної допомоги. Історії відомі різні приклади залучення посередників для вирішення складних, конфліктних, або потенційно конфліктних питань (наприклад, участь президента США Джиммі Картера як посередника в переговорах про мирний договір 1978 року між Ізраїлем та Єгиптом; техніка посередництва також використовувалася на переговорах, які призвели до прийняття Конвенції ООН з морського права (1973–1982 роки) тощо) та застосування різних технік медіації.

Тому залучення фахівців, що забезпечуватимуть процес виходу Великої Британії із Європейського Союзу, як виглядає, може відігравати позитивну роль, оскільки, посередники можуть брати участь на різних етапах виходу, та забезпечувати досягнення згоди щодо широкого спектру питань, як на постійній так і не на постійній основі.

Література:

1. Bilder R. B. International dispute settlement and the role of international adjudication // *Emory Journal of International Dispute Resolution*. – 1987. – №2. – P. 142–173.

2. Eidenmüller Horst, *Negotiating and Mediating Brexit* // *PepperdineLawReview*. – Vol. 2016, 39. – P. 39–64.

3. 1-я Гаагская конвенция 1907 г. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ppt.ru/newstext.phtml?id=32048>

4. Декларация о предотвращении и устранении споров и ситуаций, которые могут угрожать международному миру и безопасности, и о роли Организации Объединенных Наций в этой области 1988 г. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/place_threatening_disputes.shtml

5. Договор об отказе от войны в качестве орудия национальной политики («Пакт Бриана-Келлога») (подписан в г. Париже 27.08.1928) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhiv.inpravo.ru/data/base260/text260v717i488.htm>

6. Манильская декларация о мирном разрешении международных споров 1982 г. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/manila_declaration.shtml

7. Статут Лиги Наций // [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://www.hist.msu.ru/Departments/ModernEuUS/INTREL/SOURCES/Legnatus.htm>

8. Статут ООН. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://www.un.org/ru/sections/un-charter/chapter-vi/index.html>

9. Филиппова К. В. К вопросу о принципе мирного разрешения международных споров // Международный научный журнал «Инновационная Наука» – № 05. – 2017 . – 195–197.